

Regeringskansliet

Promemoria

2022-10-20

S2022/04060

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten

Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader

Innehåll

1	Sammanfattning.....	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken	5
3	Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader	7
3.1	Bestämmelser om bostadsbidrag.....	7
3.2	Tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget	8
3.3	Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget förlängs.....	9
4	Konsekvenser	11
4.1	Barnfamiljer med bostadsbidrag.....	11
4.2	Konsekvenser för statens budget.....	13
4.3	Konsekvenser för statliga myndigheter.....	13
4.3.1	Försäkringskassan.....	13
4.3.2	De allmänna förvaltningsdomstolarna	14
4.4	Konsekvenser för jämställdheten.....	14
4.5	Konsekvenser för barn.....	15
4.6	Konsekvenser för enskilda	15
4.7	Konsekvenser för kommunerna.....	16

4.8 Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden 17

1 Sammanfattning

Mot bakgrund av den ekonomiska situation som har uppstått med anledning av bl.a. händelserna i Sveriges närområde har svenska hushåll drabbats av ökade priser på bland annat el, drivmedel och livsmedel. Detta ökar risken för många hushåll att få en mer ansträngd ekonomi. Det finns därför anledning att ge stöd till ekonomiskt utsatta barnfamiljer så att de kan klara sina höjda levnadsomkostnader till följd av höjda priser.

Ett tillfälligt tilläggsbidrag lämnas till barnfamiljer med bostadsbidrag under juli t.o.m. december 2022. I denna promemoria lämnas förslag om en förlängning av tilläggsbidraget t.o.m. den 30 juni 2023. Tilläggsbidraget föreslås förlängas i oförändrad form. Det innebär att det ska ha samma utformning som det tilläggsbidrag som gäller nu och som också lämnades under delar av 2020 och 2021. Tilläggsbidraget lämnas månadsvis med ett belopp om 25 procent av det preliminära bostadsbidraget, dvs. som mest 1 325 kronor per månad. Bidraget ingår inte i den slutliga avstämningen av bostadsbidraget som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den
1 januari 2023.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den
1 juli 2023.

3 Förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av ökade levnadsomkostnader

3.1 Bestämmelser om bostadsbidrag

Bostadsbidraget är en inkomstprövad socialförsäkringsförmån som har såväl bostadspolitiska som familjepolitiska syften. Bidraget lämnas dels till barnfamiljer, dels till ungdomar som fyllt 18 men inte 29 år och som inte har barn. Bestämmelser om bostadsbidrag finns i 95–98 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. För Försäkringskassans handläggning av ärenden gäller de allmänna handlägningsbestämmelserna i SFB och i förvaltningslagen (2017:900).

Bostadsbidrag lämnas till hushåll med barn som är yngre än 18 år eller som får förlängt barnbidrag eller studiehjälp. Rätt till bostadsbidrag som barnfamilj gäller för den som har vårdnaden om barn och varaktigt bor tillsammans med barnet, på heltid eller växelvis ungefär halva tiden, och för den som med anledning av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem. Bostadsbidraget bestäms av hushållets sammansättning, den bidragsgrundande bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten.

Barnfamiljer kan dels få ett bidrag till bostadskostnader, dels ett bidrag för att barn stadigvarande bor eller tidvis vistas i hushållet. Det senare lämnas som särskilt bidrag för hemmavarande barn, särskilt bidrag för barn som bor växelvis och som bidrag för umgängesbarn. Under perioden 1 juli–31 december 2022 lämnas bostadsbidrag till barnfamiljer även i form av ett tilläggsbidrag.

Bostadsbidrag beräknas utifrån hushållets uppskattade inkomster för ett helt kalenderår och betalas ut löpande som ett preliminärt bidrag. Om den bidragsgrundande inkomsten är högre än 150 000 kronor för ensamstående föräldrar eller 75 000 kronor per person för sammanboende föräldrar, minskas bostadsbidraget med 20 procent av den överskjutande inkomsten. Även hushållets sammanlagda förmögenhet över 100 000 kronor beaktas vid beräkning av den bidragsgrundande inkomsten. Den ökas med 15 procent av förmögenheter som överstiger 100 000 kronor.

En bidragsmottagare är skyldig att anmäla ändrade inkomster och förhållanden till Försäkringskassan.

Slutligt bostadsbidrag bestäms för varje kalenderår under vilket preliminärt bidrag har betalats ut. Slutligt bostadsbidrag bestäms efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats av Skatteverket. Den som har haft lägre inkomster än vad som preliminärt uppgavs till Försäkringskassan får en tilläggsutbetalning med ränta. Den som uppskattade sina inkomster för lågt får betala tillbaka det belopp som har betalats ut för mycket, plus en avgift. Tilläggsutbetalning och återbetalning kommer dock bara i fråga när skillnaden mellan slutligt och preliminärt bostadsbidrag är minst 1 200 kronor.

Vid uppskattning av kostnader för bl.a. uppvärmning och hushållsel i samband med beräkningen av bostadskostnad i ärenden om bostadsbidrag tillämpas schablonbeloppen i Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2014:11) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad, se 3 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad i ärenden om bostadsbidrag och familjebidrag i form av bostadsbidrag.

3.2 Tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget

Det tillfälliga tilläggsbidraget lämnas till barnfamiljer med bostadsbidrag under perioden 1 juli–31 december 2022. Tilläggsbidraget har samma utformning som det tilläggsbidrag som lämnades under perioden 1 juli–31 december 2020 och under motsvarande period 2021 med anledning av den ekonomiska

situation som barnfamiljer riskerade att hamna i till följd av covid-19-pandemin. Tilläggsbidraget återinfördes i juli 2022 med anledning av ökade levnadsomkostnader bl.a. till följd av händelserna i Sveriges närområde (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:463).

Tilläggsbidraget lämnas till den som har rätt till bostadsbidrag i form av särskilt bidrag eller umgängesbidrag enligt 96 kap. 3 och 4–9 §§ SFB (96 kap. 3 a § SFB). Tilläggsbidraget beräknas utifrån storleken på det preliminära bostadsbidraget och lämnas månadsvis med ett belopp som motsvarar 25 procent av det preliminära bostadsbidraget (97 kap. 23 a § SFB). Det beräknas således inte utifrån den bidragsgrundande inkomsten utan lämnas som ett separat bidrag utanför beräkningen av det ordinarie bostadsbidraget (95 kap. 4 § SFB). Tilläggsbidraget lämnas utan ansökan (110 kap. 6 § tredje stycket 7 SFB). Tilläggsbidraget omfattas inte av den slutliga avstämning som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret (98 kap. 12 § SFB). Storleken på tilläggsbidraget påverkas således inte av det slutliga bostadsbidraget.

3.3 Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget förlängs

Förslag: Bostadsbidrag i form av tilläggsbidrag till barnfamiljer ska fortsätta att lämnas t.o.m. den 30 juni 2023.

Bestämmelserna om tilläggsbidrag ska fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före den 1 juli 2023.

Skälen för förslaget: Den ekonomiska situation som har uppstått med anledning av bl.a. händelserna i Sveriges närområde har bidragit till att många hushåll fått kraftigt höjda utgifter. Särskilt har priserna ökat för el, drivmedel och livsmedel. Ett tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget lämnas under perioden 1 juli–31 december 2022 med anledning av ökade levnadsomkostnader.

Statistiska centralbyrån (SCB) noterade i september 2022 en fortsatt bred prisuppgång på livsmedel och alkoholfria drycker. Elpriserna var drygt 54 procent högre än i september 2021. Enligt SCB steg inflationstakten i september och uppgick, enligt KPI (konsumentprisindex), till 10,8 procent jämfört med september

2021. Inflationstakten påverkades av högre elpriser och högre priser på livsmedel och alkoholfria drycker.

Bostadsbidraget är en träffsäker förmån för att nå hushåll med svag ekonomi. Av den anledningen är bostadsbidraget en lämplig förmån att använda för att ge ett extra ekonomiskt stöd till barnfamiljer med låga inkomster. Prisökningarna påverkar särskilt personer med låg inkomst och små ekonomiska marginaler, däribland vissa barnfamiljer. Kostnader för boende är den största enskilda utgiftsposten för många hushåll. För att minska risken att barnfamiljer inte kan betala sina boendekostnader till följd av den extraordinära situation som nu råder är det därför lämpligt att under ytterligare en begränsad tid förstärka bostadsbidraget till barnfamiljer med ett tilläggsbidrag.

Mot bakgrund av den försämrade ekonomiska situation som barnhushåll med låga inkomster har fått på grund av ökade levnadsomkostnader och att det inte finns några indikationer på att situationen kommer att upphöra före årsskiftet, bör det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag förlängas ytterligare. Tilläggsbidraget bör förlängas i oförändrad form, dvs. det ska ha samma utformning som tilläggsbidraget som lämnas under perioden 1 juli–31 december 2022 och som lämnades under delar av 2020 och 2021. Det innebär att tilläggsbidraget lämnas som ett separat bidrag utanför beräkningen av det ordinarie bostadsbidraget. Tilläggsbidraget är avsett att vara ett tillfälligt tillskott för ekonomiskt utsatta hushåll i en extraordinär situation. Tilläggsbidrag lämnas till den som har rätt till särskilt bidrag eller umgängesbidrag och lämnas utan ansökan. Det lämnas månadsvis med ett belopp som motsvarar 25 procent av det preliminära bostadsbidraget för samma månad. Tilläggsbidraget ingår inte i den slutliga avstämning av bostadsbidraget som görs efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats för kalenderåret.

Tilläggsbidraget till barnfamiljer är ett stöd av extraordinär karaktär som bör lämnas under en begränsad tidsperiod. Bidraget bör därför fortsätta att lämnas t.o.m. den 30 juni 2023. Bestämmelserna om tilläggsbidrag bör dock fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före den 1 juli 2023.

4 Konsekvenser

4.1 Barnfamiljer med bostadsbidrag

Enligt statistik från Försäkringskassan var det knappt 156 000 hushåll som tog emot bostadsbidrag i december 2021. Av dessa var den dominerande delen, 129 750 hushåll, barnhushåll vilket motsvarar cirka 83 procent.

Den övervägande delen av barnhushållen, knappt 107 000, utgörs av hushåll med hemmavarande barn. Den vanligaste förekommande mottagaren av bostadsbidrag för barnhushåll är gruppen ensamstående kvinnor som står för 58 procent av barnhushållen. Andelen ensamstående män var 11 procent. Cirka 70 procent av barnhushållen som tar emot bostadsbidrag består av ensamstående med barn. Knappt en tredjedel av de barnfamiljshushåll som fick bostadsbidrag bestod av sammanboende sökande.

De barnfamiljer som tar emot bostadsbidrag har som grupp en annan försörjningsprofil än övriga barnfamiljer. För 83 procent av de hushåll som inte tar emot bostadsbidrag är löneinkomster den huvudsakliga försörjningen. Motsvarande siffra för hushåll med bostadsbidrag är 52 procent. Bland barnfamiljer som tar emot bostadsbidrag är det 17 procent av de ensamstående som även får ekonomiskt bistånd, och för sammanboende mottagare är siffran 34 procent. Beräkningarna är gjorda i FASIT¹ och är en prognos för 2022 med utgångspunkt i senaste utfall, som gäller 2020.

Bostadsbidrag har en tydlig fördelningsprofil och betalas i större utsträckning ut till barnhushåll med låga inkomster, bland vilka andelen ensamstående föräldrar och utrikes födda föräldrar är relativt hög.

¹ FASIT är en mikrosimuleringsmodell som beräknar effekterna av förändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen för individer och hushåll.

Att den övervägande andelen barnhushåll är ensamförälderhushåll beror inte enbart på att ensamstående ofta har låg ekonomisk standard – även om det är vanligare i den gruppen – utan även på att de individuella inkomstgränserna inom bostadsbidraget för makar eller sambor är bestämda till en nivå som motsvarar hälften av inkomstgränsen för en ensamstående förälder (se avsnitt 3.1 Bestämmelser om bostadsbidrag).

Tabell 1 Antal och andel hushåll med bostadsbidrag i december 2021

Hushållstyp	Antal hushåll	Andel
Hemmavarande barn	106 970	82 %
Växelvist boende barn	18 310	14 %
Umgängesbarn	4 470	4 %
Sammanboende sökande	38 900	30 %
Ensamstående sökande	91 080	70 %

Källa Försäkringskassan

Den genomsnittliga bidragsgrundande inkomsten i december 2021 för samtliga barnhushåll var 182 200 kronor. När det gäller skillnaden mellan sammanboendes och ensamståendes hushållsinkomster är det viktigt att komma ihåg att inkomsten per individ är lägre i sammanboende hushåll. Den skillnaden kvarstår även efter att bostadsbidrag har lämnats.

Tabell 2 Bidragsgrundande inkomst och bidragsbelopp per barnhushållstyp i kronor inom bostadsbidraget, december 2021

Hushållstyp	Månadsinkomst	Bostadsbidrag
Samtliga barnhushåll	15 187	2 569
Hemmavarande barn	14 917	2 693
Växelvist boende barn	17 667	1 985
Umgängesbarn	11 500	2 006
Sammanboendehushåll	17 311	2 470
Ensamståendehushåll	14 244	2 611

Källa Försäkringskassan

Såväl inkomster och boendekostnader som storleken på hushållet påverkar hur mycket som lämnas i preliminärt bostadsbidrag. I

tabellen ovan visas månadsinkomst och bostadsbidrag per månad för de olika hushållstyperna. Den genomsnittliga bostadskostnaden för barnhushåll med bostadsbidrag var 7 034 kronor i månaden i december 2021.

4.2 Konsekvenser för statens budget

Den förlängning av tilläggsbidraget som föreslås innebär att Försäkringskassan ska fortsätta att lämna tilläggsbidrag till de barnhushåll som får bostadsbidrag under perioden januari–juni 2023. Tilläggsbidraget ska för varje månad beräknas med en omräkningsfaktor på 25 procent, dvs. en andel av 0,25 av det beräknade och utbetalade ordinarie preliminära bostadsbidraget. De hushåll som nås beskrivs närmare ovan. Kostnaden har beräknats med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT till att bli cirka 520 miljoner kronor för anslaget bostadsbidrag. Tilläggsbidraget kommer att ingå i samma anslagspost som det ordinarie bostadsbidraget.

Under andra halvåret 2020 betalade Försäkringskassan ut cirka 585 miljoner kronor som tillfälligt tilläggsbidrag. Under motsvarande period 2021 betalade Försäkringskassan ut cirka 540 miljoner kronor. Inför återinförandet av tilläggsbidraget i juli 2022 beräknades kostnaden för tilläggsbidraget för det andra halvåret 2022 bli 513 miljoner kronor.

4.3 Konsekvenser för statliga myndigheter

4.3.1 Försäkringskassan

Den förlängning av tilläggsbidraget som föreslås bedöms innebära vissa administrativa och ekonomiska konsekvenser för Försäkringskassan.

Försäkringskassan ska fortsätta att beräkna och betala ut tilläggsbidraget i ett stort antal ärenden. Då det inte krävs en ansökan för att få tilläggsbidraget bedöms inte Försäkringskassan få ökad handläggning med anledning av förslaget i sig. Däremot kan den fortsatt ekonomiskt ansträngda situationen i samhället leda till ett ökat inflöde av ansökningar om bostadsbidrag, även utan

tilläggsbidraget. Avseende myndighetens it-system krävs det inga nya åtgärder utan tidigare utvecklade system kan användas även fortsatt.

Sammantaget bedöms Försäkringskassans ökade administrationskostnader med anledning av en förlängning av tilläggsbidraget som mycket begränsade.

4.3.2 De allmänna förvaltningsdomstolarna

Beslut om tilläggsbidrag inom bostadsbidraget kan i försumbar omfattning antas komma att överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Beslut om tilläggsbidrag är gynnande. De hushåll med bostadsbidrag som inte kan få tilläggsbidrag (hushåll utan barn) får inget beslut om det och det finns därmed inget beslut att överklaga. Det kan inte uteslutas att hushåll utan barn i något fall ansöker om tilläggsbidrag eller att Försäkringskassans beräkning av tilläggsbidraget till barnfamiljer överklagas i enstaka fall. Det har inte framkommit att antalet omprövningar eller överklaganden har ökat till följd av tidigare införande av tilläggsbidraget. Förslaget torde således komma att medföra mycket få tillkommande mål hos domstolarna. Förslaget bedöms därmed inte ge upphov till kostnadsökningar för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

4.4 Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget förväntas påverka jämställdheten i mindre utsträckning. Tilläggsbidraget gäller, precis som tidigare, under en begränsad period. Det är fler kvinnor än män som är mottagare av bostadsbidrag i dag och därmed kommer även tilläggsbidraget i större utsträckning att nå hushåll med kvinnor med försörjningsansvar än hushåll med män med försörjningsansvar. Förslaget innebär därför att fler kvinnor än män med försörjningsansvar får en något förbättrad ekonomisk situation.

4.5 Konsekvenser för barn

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska barnet ses som en individ med egna rättigheter. Barnkonventionen har fyra grundprinciper: skydd mot diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätten till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6), åsiktsfrihet, delaktighet och rätten att bli hörd (artikel 12). Principerna ska vara vägledande vid tolkningen och tillämpningen av övriga bestämmelser i konventionen, men har också en självständig betydelse. Förslaget om en förlängning av tilläggsbidraget innebär att vissa föräldrar får en förbättrad ekonomisk situation, vilket också bör innebära en förbättring för berörda barn, bl.a. i förhållande till vad som bedöms vara till barnets bästa och barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling.

4.6 Konsekvenser för enskilda

Förslaget om en förlängning av tilläggsbidraget för barnhushåll som tar emot bostadsbidrag innebär positiva eller inga konsekvenser för olika typer av hushåll med bostadsbidrag. Samtliga barnhushåll med bostadsbidrag kommer att få ett tilläggsbidrag och därmed ett högre totalt bidrag med förslaget. Undantagna från dessa konsekvenser är dock de hushåll med ekonomiskt bistånd där den ekonomiska situationen kommer att förbli oförändrad eftersom det ekonomiska biståndet minskas i samma utsträckning som tilläggsbidraget ökar bostadsbidraget. Riksnormen inom försörjningsstödet fastställs årligen och grundar sig på Konsumentverkets senaste pris- och konsumtionsundersökningar.

För 2020 var det genomsnittliga bostadsbidraget per månad, exklusive det tillfälliga tilläggsbidraget, 2 583 kronor. Under halvåret med tillfälligt tilläggsbidrag var det genomsnittliga bostadsbidraget för barnhushåll i stället 750 kronor högre per månad.

I december 2021 var det genomsnittliga bostadsbidraget per månad, exklusive det tillfälliga tilläggsbidraget, 2 570 kronor. Under halvåret med tillfälligt tilläggsbidrag var det genomsnittliga bostadsbidraget för barnhushåll 750 kronor högre.

För 2022 beräknades det genomsnittliga månadsbeloppet för barnhushåll bli 2 861 kronor. Det skulle ge ett snittbelopp för

tilläggsbidrag på 715 kronor per månad under perioden juli–december 2022.

För 2023 beräknas det genomsnittliga månadsbeloppet för barnhushåll bli 2 770 kronor. Det skulle ge ett snittbelopp för tilläggsbidraget på cirka 700 kronor per månad under perioden januari–juni 2023. I Försäkringskassans prognos från juli 2022 antas knappt 125 000 barnhushåll få bostadsbidrag varje månad under 2023.

Förlängningen av tilläggsbidraget är avsett att möta behov för de hushåll som har fått eller riskerar att få kraftigt höjda levnadsomkostnader till följd av händelserna i Sveriges närområde och de ökande priserna. Nedan visas typfall för två hushåll och hur de påverkas av tilläggsbidraget.

Tabell 3 Effekt av tilläggsbidraget för olika typfallshushåll, ensamstående, kronor per månad

Barn	Boendekostnad	Bostads-bidrag idag	Bostadsbidrag inkl. tillägg	Tilläggsbidraget/höjd disponibel inkomst*
Ensamstående med inkomst på 25 500 kr				
1	5 500	800	1 000	200
2	6 800	1 600	2 000	400
3	7 700	2 600	3 250	650
Hushåll med 0 kr i inkomst med ekonomiskt bistånd				
1	5 500	3 400	4 250	850/0
2	6 800	4 200	5 250	1 050/0
3	7 700	5 200	6 500	1 300/0

* Tilläggsbidraget för ett hushåll utan inkomst fastställs enligt tabellen ovan, men för denna grupp med ekonomiskt bistånd blir det inte någon skillnad i disponibel inkomst. För de andra typfallen är tilläggsbidraget samma som ökningen av den disponibla inkomsten.

Källa: Egna beräkningar.

4.7 Konsekvenser för kommunerna

En förlängning av tilläggsbidraget till barnhushåll med bostadsbidrag enligt förslaget beräknas uppgå till 520 miljoner kronor. För hushåll som samtidigt får ekonomiskt bistånd från sin

kommun kommer ett höjt bostadsbidrag att leda till att det ekonomiska biståndet sänks i motsvarande grad.

Kostnaden för ekonomiskt bistånd beräknas bli 123 miljoner kronor lägre under 2023. I övrigt förväntas inte förslaget innebära några konsekvenser för kommunernas handläggning av ekonomiskt bistånd eftersom uppgift om att bostadsbidrag har lämnats redan finns tillgänglig via en digital tjänst, SSBTEK (sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd), och där kommer tilläggsbidraget att ingå i posten för bostadsbidrag.

4.8 Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten och med Sveriges övriga internationella åtaganden.